

هستند، با اهمیت به نظر می‌رسید. لذا از سال ۱۳۷۹، رسماً عملیات مشترک اکتشافی با مشارکت شرکت ملی نفت ایران و شرکای خارجی به عمل آمد که منتج به کشف ۳۴ ساختار مناسب جهت استخراج نفت گردید که به زودی یکی از آنها (ساختار رودسر در عمق ۶۰ متری آب) آماده حفاری خواهد شد (م. موسوی روح‌بخش، ۱۳۷۹).

منابع نفتی دریای خزر

دریای خزر با مساحتی حدود ۵ برابر مساحت دریایچه سوپریور آمریکا، بزرگترین دریایچه جهان محسوب شده و دارای منابع و میدانها و حوضه‌های نفتی متعددی در بخشهای مختلف خود می‌باشد. از میزان پتانسیل نفت و گاز فلات دریای خزر، اطلاعات و آمار دقیقی در دست نیست؛ ولی زمین‌شناسان تخمین می‌زنند حدود ۸۰ تا ۲۰۰ میلیارد بشکه هیدروکربورهای نفتی در سرتاسر بستر این دریا وجود داشته باشد (م. موسوی روح‌بخش، ۱۳۷۹). در حال حاضر کل منابع نفتی ایران به استثنای حوضه خزر، قریب ۹۶ میلیارد بشکه قابل دریافت می‌باشد (ف. بیگدلی، ۱۳۷۵).

دارای ارتباط نزدیک با دو کمپلکس زیر نمک (Subsalt) و روی نمک (Suprasalt) می‌باشد. کمپلکس زیر نمک به شکل رسوبات کربناته دوره‌های پرمین، کربونیفر، دونین مشاهده می‌گردند. در کمپلکس زیر نمک منابع عظیم نفت و گاز در قسمت شرقی خزر شمالی در مناطق تنگیز و تاردیکال شناخته و کشف شده است.

وجود منابع مهم نفتی و ذخایر گاز و حوضه‌های خزر میانی در مناطقی چون تیوپ کاراگان، شمال قره‌بغاز، بخش غربی خزر در ناحیه قفقاز و ترسک، ناحیه شرقی خزر در پرومسیلوف، بوزاجین مشهود است و اکثراً از نهشته‌های پلیوسن قابل استخراج می‌باشند. اما نکته قابل توجه اینکه اگر چه عملیات اکتشاف بطور مقدماتی در این مناطق صورت گرفته، اما برای اجرای فعالیت‌های اکتشافی و استخراج، انجام کارهای دقیق لرزه‌نگاری و ارزیابی مطمئن‌تر در زمینه موضوعات زمین‌شناختی، بررسی‌هایی در مورد بستگی‌های افقی و عمودی تاقدیسها و تحقیقاتی راجع به سنگ منشأ به روشهای جدید ژئوشیمیایی و مدل‌های رسوبی بدیهی به نظر می‌رسد.

بر اساس تحقیقات انجام شده تا سال ۱۹۹۸، مشخص شده است که در منطقه دریای خزر یعنی ترسک سولاک، دو میدان نفتی اینچهدریا و

منابع نفتی و ذخایر گاز قزاقستان در فلات قاره دریای خزر قابل توجه است. بر اساس نظرات محققان و دانشمندان، این منابع می‌توانند دریای خزر را به خلیج فارس دیگری بدل سازند. بطور کلی، میزان ذخایر هیدروکربورهای این کشور در فلات قاره خزر بالغ بر ۲۰ تا ۶۰ میلیارد بشکه نفت می‌باشد. حوضه نفتی تنگیز در شمال شرقی دریای خزر در کشور قزاقستان از نظر منابع نفت و گاز بسیار غنی است. بخش غربی حوضه نفتی دریای خزر که در واقع بزرگترین میدان نفتی این دریا محسوب می‌شود از شبه جزیره آبشرون در باکو از بخش جنوب غربی آغاز شده و تا ترکمنستان در شبه جزیره چلکن واقع در بخش جنوب شرقی دریا امتداد یافته و دریای خزر را مانند کمربندی از غرب به شرق محصور ساخته است. گسترش این حوضه در بخش شمالی قفقاز و منطقه مان‌قشلاق به موازات برآمدگی آبشرون می‌باشد.

یکی از قدیمی‌ترین حوضه‌های بهره‌برداری نفت و گاز جهان حوضه نفتی خزر جنوبی با وسعتی بسیار زیاد می‌باشد و منابع عظیم نفت و گاز جمهوری ترکمنستان در بخش شرقی این حوضه نفتی واقع است.

میدان بزرگ نفتی Pre-Caspian دارای پتانسیل نفتی عظیمی است و بر اساس بررسی‌های صورت گرفته، معلوم شده است که میزان نفت قابل حصول این میدان حدود ۷ برابر حوضه نفتی تنگیز می‌باشد. بطور کلی در بررسی منابع موجود نفت و گاز در حوضه‌های رسوبی دریای خزر، به دلیل ارتباط زمین‌شناسی دریای خزر با خشکی‌های مجاور آن، می‌توان ارتباطی نیز از لحاظ مشابهت حضور ذخایر نفت و گاز در منابع حوضه با منابع خشکی در نظر گرفت و به این ترتیب از لحاظ جغرافیایی و اقیانوس‌شناسی منابع نفتی و گاز دریای خزر را می‌توان کلاً در سه بخش شمالی، جنوبی و مرکزی مورد مطالعه قرار داد.

حوضه نفت و گاز خزر شمالی، به خصوص آستاراخان از نظر ساختار و ترکیب شبیه به ناودیس‌های مجاور در خزر و منابع نفت و گاز در بخشهای فرورفته در مجاورت خزر، مناطق آستاراخان و حاجی طرخان

